

الله
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

تحت عنوان:

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای / خالد ابروز بختیاری

محکم نسخه اینم در مرکز اسناد ایران

را از نظر شکل(فرم) و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای دریافت درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

ردیف	اعضا هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱	استاد راهنمای	دکتر محمد حسین حافظی	استاد راهنمای	
۲	استاد مشاور	دکتر محمد حسین حافظی	استاد مشاور	
۳	نماینده تحصیلات تمکیلی			
۴	استاد ناظر	دکتر مادر کامرانیار	استاد ناظر	
۵	استاد ناظر	دکتر زهرا علیزاده	استاد ناظر	

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته جغرافیای سیاسی است که در سال ۱۳۸۹ در دانشگاه علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر محمد رضا حافظ نیا، مشاوره جناب آقای دکتر پیروز مجتبد زاده از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقيف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب بهروز بوچانی دانشجوی رشته جغرافیای سیاسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق وضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: بهروز بوچانی

تاریخ و امضا:

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیات علمی، دانشجویان، دانش آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عنوانین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی که با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان نامه‌ها / رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آئین نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجتمع علمی باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما مسئول مکاتبات مقاله باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان نامه / رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

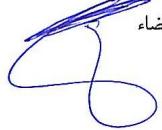
ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و بر اساس آئین نامه های مصوب انجام می‌شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم الاجرا است و هرگونه تخلف از مفاد این دستورالعمل، از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری می‌شود.

نام و نام خانوادگی: بهروز بوجانی

امضاء

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده : علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته: جغرافیای سیاسی

عنوان پایان نامه:

تحول ناسیونالیسم در پرتو انقلاب ایدئولوژیک دینی (مطالعه موردی : ایران)

نام دانشجو:

بهروز بوچانی

استاد راهنمای:

دکتر محمدرضا حافظ نیا

استاد مشاور:

دکتر پیروز مجتبهدزاده

شهریور ۸۹

لعدیم به:

تام ہم زبانان «کردم» کے خود را ایرانی اصل می پندازند۔

تشکر و قدردانی:

با سپاس فراوان از استاد عزیزم جناب آقای دکتر محمدرضا حافظ نیا که راهنمایی ارزشمند و دلسوزانه ایشان در طول انجام تحقیق ، راهگشای اینجانب بوده و تصحیحات مکرر و با دقت ایشان بر غنای این پایان نامه بسیار افزوده است و بی شک انجام این تحقیق و پژوهش بدون راهنمایی ایشان میسر نبود.

از جناب آقای دکتر پیروز مجتبهدزاده که مشاوره بندۀ را عهده دار بوده و این جانب را از نظرات سودمند خویش بهرهمند ساختند ، سپاسگزاری می نمایم .
از سرکار خانم دکتر زهرا احمدی پور تشکر فراوان دارم ، چرا که بسیاری از آموخته های خود را در حین انجام این تحقیق مرهون ایشان هستم .

از دوستان عزیزم آقایان صالح رضایی ، نجم الدین ویسی ، فرهاد و بهزاد بوچانی که همیشه همراه و همفکرم بوده و مرا در انجام این تحقیق یاری رسانده سپاسگزارم .

چکیده

این تحقیق به طور کلی به بررسی تاثیر ایدئولوژی انقلاب اسلامی که در سال ۱۹۷۹ در ایران رخ داده است بر روی ناسیونالیسم ایرانی می پردازد و در پی بیان کردن این موضوع است که که انقلاب ۱۹۷۹ با ماهیت مذهبی و اسلامی آن در ابتدای آن بیشتر بر روی عناصر هویتی مربوط به اسلام تاکید می کرده است و عناصر هویتی کاملا ایرانی که ماهیتی غیرمذهبی و غیر اسلامی داشته اند و در قبل از انقلاب از این عناصر در جهت مقبولیت حکومت پهلوی استفاده می شده است را نادیده گرفته است ، در واقع ناسیونالیسم سال های اول انقلاب بر خلاف ناسیونالیسم قبل از انقلاب که ماهیتی باستان گرایانه و تاریخی داشته است ناسیونالیسمی به شدت مذهب پایه بوده است، که بیشتر واکنشی در مقابل ناسیونالیسم به شدت باستانی گرایانه حکومت قبلی بوده است . دیگر این که در این مقاله ما می خواهیم که این مساله را بیان کنیم که انقلاب اسلامی تحت تاثیر تحولات بزرگی که در طی این مدت ۳۰ ساله با آن ها روبه رو بوده است در جهت ناسیونالیسمی با ترکیب عناصر هویتی کاملا ایرانی و باستانی و اسلامی حرکت کرده است و هرچه از سال های اول انقلاب گذشته است به مرور از حالت مذهبی آن کمنگ تر شده است و به سوی ترکیبی از عناصر باستانگرایانه و مذهبی رسیده است. ، در واقع انقلاب اسلامی به مرور ناسیونالیسمی واقع گرایانه تر که ترکیبی از عناصر کاملا ایرانی و اسلامی را برگزیده است.

وازگان کلیدی: ایدئولوژی ، انقلاب اسلامی ، ناسیونالیسم مذهبی ، ناسیونالیسم باستانی ، هویت ایرانی.

فهرست

صفحه

۱	فصل اول: کلیات و روش تحقیق.....
۲	۱-۱- تعریف مساله:
۶	۱-۲- سوالات تحقیق:
۶	۱-۳- فرضیات تحقیق:
۶	۱-۴- روش انجام تحقیق:
۷	۱-۵- جنبه نوآوری تحقیق:
۷	۱-۶- اهداف تحقیق:
۷	۱-۷- اهمیت موضوع تحقیق:
۸	۱-۸- مشکلات انجام تحقیق:
۹	فصل دوم: (ادبیات و مباحث نظری)
۱۰	۲-۱- ایدئولوژی
۱۳	۲-۲- ماهیت ناسیونالیسم:
۱۶	۲-۳- تعریف ناسیونالیسم :
۱۸	۲-۳-۱- ازلی انگاران:
۱۹	۲-۳-۲- مدرنیست ها:

۲۱	۳-۳- نماد پردازان قومی :
۲۳.....	۴- انواع ناسیونالیسم :
۲۶.....	۵- ناسیونالیسم و میهن خواهی:
۲۷.....	۶- ادبیات ناسیونالیسم :
۲۹.....	۷- ملت :
۳۱.....	۸- امت :
۳۲.....	۹- هویت ملی :
۳۵	۱۰- عناصر تشکیل دهنده هویت ملی :
۳۵	۱۰- ۱- دین :
۳۶	۱۰- ۲- زبان و فرهنگ :
۳۷	۱۰- ۳- تاریخ :
۳۸	۱۰- ۴- سرزمین :
۳۹.....	۱۱- جهانی اندیشه دین :
۴۰	۱۲- دین و ناسیونالیسم :
۴۱	۱۳- اسلام و ناسیونالیسم :
۴۳	۱۴- تئوری آیکنوگرافی - سیرکولاسیون :
۴۵.....	فصل سوم : (محیط شناسی تحقیق)

۴۶.....	۱-۳- مقدمه
۴۹.....	۲-۳- نام ایران:
حوزه‌ی فرهنگی و تمدنی ایران. (نگارنده). نقشه (۱-۱).....	۵۲
۵۲.....	۲-۱- دین اسلام و مذهب شیعه:
۵۵	۲-۲- سرزمین ایران:
۵۷	۲-۳- آثار باستانی:
۵۸	۴-۲-۳- تاریخ:
۶۰	۵-۲-۳- آیین‌های ایرانی:
۶۱	۱-۵-۲-۳- نوروز :
۶۳	۲-۵-۲-۳- شب یلدا :
۶۴.....	۳-۵-۲-۳- چهارشنبه سوری :
۶۴.....	۲-۶- اسطوره‌ها ، حماسه‌ها و مفاخر ملی :
۶۵.....	۷-۲-۳- نمادهای ملی :
۶۶.....	۱-۷-۲-۳- پول :
۶۶.....	۲-۷-۲-۳- پرچم :
۶۷.....	۳-۷-۲-۳- سرود ملی:
۶۷.....	۸-۲-۳- فرهنگ:
۶۹.....	۲-۱-۸- زبان و ادبیات فارسی:

۳-۲-۹- هنر ایرانی :	۷۰
۳-۳- تاریخچه ناسیونالیسم در ایران :	۷۲
۳-۳-۱- ناسیونالیسم و زمینه های آن در عصر قاجار و مشروطه	۷۲
۳-۳-۲- روشنفکران نیمه دوم قرن نوزدهم و تولد ناسیونالیسم در ایران	۷۴
۳-۳-۳- ناسیونالیسم در عرصه مشروطه	۷۷
الف) ناسیونالیسم لیبرال:	۷۸
ب) ناسیونالیسم مذهبی:	۷۸
۳-۴- ناسیونالیسم از بالا در دوره ای پهلوی اول:	۸۰
۳-۴-۱- روشنفکران و تئوریزه شدن ناسیونالیسم در دوره ای رضا شاه	۸۰
۳-۴-۲- ناسیونالیسم رسمی و دولتی در دوره ای رضا شاه:.....	۸۵
۳-۵- گرایش های ناسیونالیسم در دوره ای پهلوی دوم:	۹۲
۳-۵-۱- ناسیونالیسم بیگانه ستیز:.....	۹۲
۳-۵-۲- ناسیونالیسم چپ (کمونیستی، سوسیالیستی یا توده ای):.....	۹۵
۳-۶- ناسیونالیسم دولتی پهلوی دوم:	۹۶
فصل چهارم: یافته های تحقیق.....	۹۷
۴-۱- دیدگاه ها نسبت به هویت ملی در بعد از انقلاب:.....	۹۸
۴-۱-۱- ترسیم و تحلیل هویت و ملیت در دوره ای اول جمهوری اسلامی :	۱۰۱

۱۰۲.....	۲-۱-۴- ترسیم و تحلیل هویت و ملیت در دوره‌ی دوم جمهوری اسلامی:
۱۰۴.....	۲-۴- بررسی تحول در نمادهای ملی:
۱۰۴.....	۲-۱- تحول تمبر:
۱۰۷.....	نمودار (۱-۴) : هویت ایرانی - اسلامی ده ساله‌ی اول (۱۳۵۸ تا ۱۳۶۷) بر روی مجموعه‌ی تمبرها
۱۰۷.....	نمودار (۲-۴) : هویت ایرانی - اسلامی در ده ساله‌ی اول بر مجموعه‌ی تمبرهای منتشر شده
۱۰۸.....	نمودار (۳-۴) : هویت ایرانی - اسلامی ده ساله‌ی اول (۱۳۶۷ تا ۱۳۵۸) بر روی مجموعه‌ی تمبرها
۱۱۱.....	نمودار (۴-۴) : درصد عناصر هویت ایرانی - اسلامی
۱۱۱.....	نمودار ۴-۵- عناصر هویت ایرانی - اسلامی در دهه‌ی دوم.
۱۱۴.....	نمودار (۴-۶) : هویت ایرانی - اسلامی در دهه‌ی سوم
۱۱۴.....	نمودار (۷-۴) : هویت ایرانی - اسلامی در دهه‌ی سوم
۱۱۵.....	نمودار (۸-۴) : درصد هویت ایرانی - اسلامی در دهه‌ی سوم
۱۱۷.....	۲-۲-۴- پرچم:
۱۱۷.....	۴-۲-۳- اسکناس و سکه‌ها در دوره‌ی پس از انقلاب اسلامی:
۱۱۸.....	۴-۲-۳-۱- سکه‌ها:
۱۲۱.....	۴-۲-۳-۲- اسکناس‌ها :
۱۲۶.....	۴-۲-۴- سرود ملی:
۱۲۷.....	۴-۳- عناصر سرزمنی

۱۲۷.....	۴-۳-۱- نام خلیج فارس
۱۲۷.....	الف: سطح غیر رسمی (عمومی) :
۱۳۰.....	ب: سطح رسمی:
۱۳۱.....	۴-۴- هویت ایرانی و اسلامی در کتب درسی:
۱۳۳.....	نمودار (۴-۹-): سیر هویت ایرانی و اسلامی در کتب درسی تاریخ در دوره‌ی جمهوری اسلامی
۱۳۳.....	۴-۵- تغییر اسامی خیابان‌ها در بعد از انقلاب:
۱۳۶.....	۴-۶-۱- ثبت جهانی آثار باستانی:
۱۳۶.....	۴-۶-۱-۱- چغازنبیل:
۱۳۷.....	۴-۶-۲- تخت جمشید:
۱۳۷.....	۴-۶-۳- میدان نقش جهان:
۱۳۷.....	۴-۶-۴- تخت سلیمان:
۱۳۷.....	۴-۶-۵- پاسارگاد:
۱۳۸.....	۴-۶-۶- به و منظر فرهنگی آن:
۱۳۸.....	۴-۶-۷- ۱- گنبد سلطانیه:
۱۳۸.....	۴-۶-۸- ۱- سنگ نبشته بیستون:
۱۳۹.....	۴-۶-۹- ۱- مجموعه کلیساهاي تاریخی قره کلیسا:
۱۳۹.....	۴-۶-۱۰- ۱- سازه‌های آبی شوشترا:

۱۴۰.....	۲-۶-۴-انتقال سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به استان فارس:
۱۴۰.....	۳-۶-۴-سرسرباز هخامنشی:
۱۴۱.....	۴-۶-۴-منشور حقوق بشر کوروش:
۱۴۳.....	۴-۷-۴-عناصر فرهنگی :
۱۴۳.....	۴-۷-۴-موسیقی ایرانی:
۱۴۶.....	۴-۷-۲-سرودها و ترانه ها:
۱۴۹.....	۴-۷-۳-زبان فارسی:
۱۵۱.....	۴-۸-۴-آیین های ایرانی:
۱۵۱.....	۴-۸-۱-نوروز:
۱۵۵.....	۴-۸-۲-شب یلدا:
۱۵۵.....	۴-۸-۳-چهارشنبه سوری :
۱۵۷.....	۴-۹-۴-مفاحر ملی :
۱۵۹.....	۴-۱۰-نام های ایرانی :
۱۶۰.....	۴-۱۱-سخنان مقامات عالی سیاسی:
۱۶۴.....	فصل پنجم: تجزیه تحلیل داده ها و نتیجه گیری
۱۶۵.....	۵-۱-تجزیه و تحلیل :
۱۶۵.....	۵-۱-۱-ارزیابی فرضیه ها :

۱۶۶.....	۲-۱-۵-نماد های ملی :
۱۶۹.....	نمودار ۲-۵- مقایسه‌ی سیر هویت ایرانی و اسلامی - انقلابی بر روی اسکناس‌ها در بعد از انقلاب.....
۱۷۱.....	نمودار ۳-۵- سیر هویت ایرانی - اسلامی بر روی سکه‌های ضرب گردیده در ۳ دهه بعد از انقلاب
۱۷۱.....	۳-۱-۵-کتاب‌های درسی :
۱۷۲.....	نمودار ۴-۵- سیر هویت ایرانی و هویت اسلامی - انقلابی در کتب درسی تاریخ در بعد از انقلاب
۱۷۲.....	۴-۱-۵-آثار باستانی :
۱۷۴.....	۵-۱-۵-آینه‌های ایرانی :
۱۷۵.....	۵-۱-۶-اسمی ایرانی و عربی :
۱۷۶.....	نمودار ۵-۵- سیر استقبال از نام‌های ایرانی و عربی (اسلامی) در بعد از انقلاب
۱۷۶.....	۵-۲- چرایی بازساخت عناصر ایرانی :
۱۷۹.....	۵-۳- شرایط سیاسی تحول ناسیونالیسم در بعد از انقلاب :
۱۸۰.....	۵-۴- نتیجه گیری:
۱۸۲.....	ABSTRACT
۱۸۳.....	پیوست‌ها:....
۱۸۹.....	منابع:.....

ف

فصل اول: کلیات و روش تحقیق

۱-۱- تعریف مساله:

ناسیونالیسم به عنوان یک فلسفه‌ی سیاسی در دو قرن اخیر موجبات تحولات عظیمی در عرصه‌های مختلف شده است. ریشه‌ی ناسیونالیسم به پیدایش دولت_ ملت‌های اواخر قرن هیجدهم و اوایل قرن نوزدهم و به طور کل به اروپا بر می‌گردد. در واقع انقلاب عظیم فرانسه که موجب به وجود آمدن دولت_ ملت فرانسه شد نقش بسیاری در پیدایش ناسیونالیسم به عنوان یک فلسفه‌ی سیاسی داشته است. ناسیونالیسم در این دو قرن دارای کارکردهای بعضاً متناقضی بوده است. در قرن بیستم این مکتب سیاسی از یک طرف موجبات رهایی ملل زیادی از چنگال استعمار شده است و نشانگر کارکردهای مثبت و ثمربخش ناسیونالیسم است، اما از طرف دیگر در جریان جنگ‌های جهانی اول و به خصوص جنگ جهانی دوم به راحتی به دامان مکاتبی هم چون فاشیسم و نازیسم فرو غلتید و از آن در جهت خشونت‌های افسار گسیخته و ویرانگراستفاده‌های زیادی شد. که این امر موجب شده است که دیدگاه‌های بسیار متفاوت و بعضاً متضادی در مورد آن وجود داشته باشد به گونه‌ای که گروهی آن را هم ردیف با نژادپرستی و گروهی دیگر آن را به عنوان مستمسکی در جهت توسعه و مبارزات کارساز و انقلابی در مقابل قدرت‌های بزرگ می‌دانند. اما باید گفت که ناسیونالیسم به خودی خود دارای سرشت مثبتی است چرا که بر بستر هویتی ملل تکیه داشته است و موجبات انسجام ملی‌ها در برابر بیگانگان شده است و به عنوان یک عامل نجات دهنده عمل کرده است. و چون ناسیونالیسم بر بستر هویت ملی عمل می‌کند به راحتی به دامان افراط گرایی‌های نژادی می‌افتد و آن جاست که نقش

مخرب و ویرانگری به خود می‌گیرد و در نتیجه‌ی آن قضاوت‌های مختلف و بعض‌ا متضادی است که در مورد این مفهوم می‌شود.

ریشه‌های ناسیونالیسم در ایران به اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم بر می‌گردد و در این زمان روش‌نگران ایرانی از طریق قفقاز و دیگر راه‌ها با اروپا ارتباط برقرار کردند و در این بین زمینه‌ی آشنایی آن‌ها با مکاتب غرب ایجاد گردید. روش‌نگرانی هم چون میرزا آفاخان کرمانی، طالبوف تبریزی و آخوندزاده به اشاعه تفکرات ناسیونالیستی پرداختند و موجبات آشنایی ایرانیان با این مکتب فراهم کردند. اولین نشانه‌ی عملکرد ناسیونالیسم ایرانی را شاید بتوان قیام تباکو دانست. و نقطه‌ی اوج آن انقلاب مشروطه است که ملت ایران برای اولین بار در طول تاریخ پر فراز و نشیبیش به نقش آفرینی سیاسی پرداخت. انقلاب مشروطه در دست یابی به آرمان‌هایی شکست خورد و پس از آن بود که یک حکومت مقتدر توسط رضاشاه ایجاد شد و همگان تصور می‌کردند که حکومت رضاشاه می‌تواند ایران را از بی‌نظمی که پس از اشغال در جنگ جهانی اول اتفاق افتاد نجات دهد. در این بین روش‌نگران در پیرامون رضاشاه مقتدر گرد آمدند تا به او در سیاست ملت سازی اش یاری برسانند.

سیاست‌های ملت سازی تماماً از اندیشه‌های ناسیونالیستی تغذیه می‌گردند.

پس از شهریور ۱۳۲۰ تا دوره‌ی کودتای ۱۳۳۲ ناسیونالیسم ایرانی ماهیتی بیگانه ستیز پیدا کرد که بیشتر به علت اشغال ایران در دو جنگ جهانی توسط بیگانگان و دخالت‌های زیاد آن‌ها در امور ایران بود. ایران در طول این دو جنگ و در سراسر قرن نوزدهم همواره شاهد تحقیر‌خود توسط این بیگانگان بود. در واقع ناسیونالیسم ایرانی در این دوران در جهت قطع دست کشورهایی هم چون انگلستان و روسیه در ایران حرکت کرد که دستاورد بزرگ آن ملی شدن نفت در ایران بود. ملی شدن نفت در ایران بی‌گمان در نتیجه‌ی ناسیونالیسم بیگانه ستیز بوده است.

در فردادی کودتای ۲۸ مرداد بود که ناسیونالیسم در دستان حکومت به عنوان ایدئولوژی آن در جهت مقبولیت بخشیدن به خود درآمد. حکومت محمد رضاشاه در طول دوران حیات خود بر شاخص‌های